

Nitel Araştırma

Psikanalitik Yönelimli Psikoterapi Seanslarındaki Sessizliğin Konuşma Analizi ile İncelenmesiBurcu Pınar Bulut^{1*}¹ Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Ankara, Türkiye**Makale Bilgisi****Anahtar kelimeler:***Sessizlik, konuşma analizi, psikoterapi araştırması, nitel araştırma***Keywords:***Silence, conversation analysis, psychotherapy research, qualitative research***Öz**

Sessizliğin her konuşmanın ayrılmaz bir parçası olduğunu kabul etmek, bu sessizliklerin ne zaman ortaya çıktıklarını, bir anlamı olup olmadığını çalışmak konusunda bir alan açmıştır. Bu çalışmada, sessizliğin terapi seansı içerisinde hasta tarafından nasıl kullanıldığı ve işlevinin ne olduğu, terapist-hasta diyalogunda nasıl ortaya çıktığı, herhangi bir örüntüsünün olup olmadığı ve konuşmaya etkilerinin neler olduğunun anlaşılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda S. Hanım ile araştırmacının psikanalitik yönelimli bir yaklaşım benimseyerek süpervizyon altında yürüttüğü iki adet psikoterapi seansına ait ses kayıtlarının deşifreleri konuşma analizi metodolojisi kullanılarak analiz edilmiştir. Yapılan analizlerin sonucunda hastanın terapistin yorumunu onaylamadığı zamanlarda, kendi çelişkili düşüncelerini konuşurken, terapi sürecinde ele alınan konuyu değiştirirken ve bu konu ile ilgili bir direnç geliştirdiğinde sessizliğe başvurduğu gözlenmiştir. Bununla birlikte, hasta kendisine düşünmek için bir alan oluşturmak istediğinde, kendisinden beklenen ya da olmak istediği birisi gibi olmaya çalıştığında ve kendisinin kabul etmekte zorlandığı bir durum ortaya çıktığında da sessizliğe başvurmaktadır. Sessizliğin bu şekilde seans içerisindeki çeşitli kullanımları, ilgili literatür çerçevesinde tartışılmıştır

Abstract

Accepting that silence is an integral part of every conversation has opened up a field to study about the timing and meaning of those silences in psychotherapy process. Although silence was initially treated as a homogenous concept in psychotherapy literature, it has been defined as an indicator of different processes by different theoretical approaches, as well. In this study, how silence was used by the patient in therapy, what its function was, how it emerged in the therapist-patient dialogue, whether there were any patterns and effects of it on psychotherapy process were discussed. Within this scope, the researcher, who was also the psychotherapist of the analyzed sessions, transcribed two psychotherapy sessions of Miss S. and analyzed them with conversation analysis methodology. Results indicated that Miss S. used silence when she did not approve the therapist's interpretation, when she contradicted with herself, when she changed the topic to which she had a resistance, when she wanted to create space for thinking, when she tried to be like someone as expected from her or someone she wants to be and when some issues aroused that she had difficulty to accept. The usage of silence in those various ways were discussed in the light of relevant literature.

*Sorumlu Yazar; Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Emniyet Mahallesi, Abant Sk., Toki Blokları D Blok, 06560 Yenimahalle/ANKARA.

e-posta: burcupinarbulut@gmail.com

DOI: 10.31682/ayna.503291

Gönderim Tarihi (Received): 26.12.2018; Kabul Tarihi (Accepted): 15.02.2019

2148-4376/ All rights reserved.

Giriş

Dilbilimci Deborah Tannen 1985 yılında sessizlik üzerine yazdığı “Silence: Anything But” başlıklı yazısında sessizliğin hiç bir şey hariç her şey olduğunu söylemekte ve sessizliği konuşmanın en muazzam hünerlerinden birisi gibi gördüğünü belirtmektedir. Bu açıklamayı, dil alanında çalışılırken çoğunlukla inkâr edilen sessizliğin aslında yalnızca bir boşluk olmadığına ve bir işlevi olabileceğine dair bir gösterge olarak düşünebiliriz. Sessizliğin de dilin bir parçası olduğu Gale ve Sanchez (2005) tarafından insanların zaman zaman bazı düşüncelerini sözcüklerle ifade edemeyecekmiş gibi hissettikleri ama sessiz düşünmenin dil olmadan mümkün olmaması şeklinde ele alınmıştır. Şöyle ki kişi konuşmadan düşünebilir ancak konuşmadan sessiz kalarak düşünürken bile dile bağlıdır.

Sessizliğin her konuşmanın ayrılmaz bir parçası olduğunu kabul etmek bu sessizliklerin ne zaman ortaya çıktıklarını, bir anlamları olup olmadığını çalışmak konusunda bir alan açmıştır. Nikolić (2016) konuşmacıların çeşitli nedenlerle zaman zaman konuşmalarına ara verdiklerini ve hangi nedenlerle ara verildiğinin bu tip sessizlikleri önemsiz veya fazlasıyla işlevsel yapabildiklerini ifade etmektedir. Konuşmadaki sessizliklere dikkat edersek, genellikle bu sessizliklerin konuşmacılar arasındaki geçiş anlarında bir konuşmacıya konuşma sırası geldiği zaman olduğunu fark edeceğimizi de belirtmektedir.

Sessizliğin psikoterapi literatüründeki ilk ele alınışı ona homojen bir durum olarak yaklaşıldığını, yani tek tip bir sessizlik olduğu yönünde bir anlayış olduğunu göstermektedir (Frankel et al., 2005). Oysa çalışmalar ilerledikçe farklı teorik yaklaşımlar tarafından sessizlik; aktarımsal bir mücadele (Fliess, 1949), duygusal uyum (Gendlin, 1996), bilişsel işleyişin gereksinimi (Perfetti ve Bertuccelli-Papi, 1985), gerileme (Winnicott, 1965), öfkenin ifadesi (Zeligs, 1961), terapist ile kurulan güven ve yakınlık (Trad, 1993) ya da terapötik direnç (Freud, 1912; Reik, 1926) gibi iletişime dair çeşitli süreçlerin göstergesi olarak tanımlanmıştır (aktaran Levitt, 2001). Levitt (1998; 2001) Temellendirilmiş Kuram (Grounded Theory) yöntemini kullanılarak terapi gören kişilerle psikoterapideki sessizlik deneyimi üzerine yaptığı kapsamlı çalışmasında, sessizliğin homojen değil heterojen bir fenomen olduğunu oluşturduğu 7 kategori ile anlatmıştır. Bu sınıflandırmada yer alan sessizlik türleri şu şekildedir: kişinin terapide konuşulan konudan duygusal olarak ilgisini/ilişkisini kestiği bağlantı kesen (disengaged) sessizlik, kişinin duygusal bir deneyim yaşadığı anlarda ya da duygusal bir duruma girme sürecindeyken yaşadığı duygusal (emotional) sessizlik, kişinin dikkatinin konuşulan konudan terapistte ya da terapötik etkileşime kaydığı etkileşimsel (interactional) sessizlik, kişinin seanslarda fikirlerini sorguladığı, konunun karmaşıklığına dair bir farkındalık geliştirdiği ya da kendi deneyimi hakkında bağlantılar kurduğu ve içgörü kazandığı anlarda

olan refleksif (reflexive) sessizlik, kişinin o andaki fikirlerini veya hissettiği durum için doğru sözcükleri, ifadeyi, ya da nitelendirmeyi seçmeye çalıştığı dışavurumsal (expressive) sessizlik, kişinin yeni bir içeriğe bir önceki konu ile açık bir bağlantı kurmadan geçiş yaptığı çağrışımsal (associational) sessizlik ve kişinin üzerinde konuşulan olayın ya da konunun detaylarını hatırlamaya çalıştığı anımsatıcı (mnemonic) sessizlik. Levitt ayrıca duygusal, dışavurumsal ve öze-dönümlü sessizliklerin verim artırıcı, anımsatıcı ve çağrışımsal sessizliklerin nötr; bağlantı kesen ve etkileşimsel sessizliklerin ise engelleyici sessizlikler olduğu şeklinde üst bir sınıflandırma daha yapmıştır.

Psikoterapi içerisinde sessizliğin yeri konusundaki teorik çeşitlilik göz önünde bulundurularak bu çalışmada, sessizliğin terapi seansı içerisinde hasta tarafından nasıl kullanıldığı ve işlevinin ne olduğu, terapist-hasta diyalogunda nasıl ortaya çıktığı, herhangi bir örüntüsünün olup olmadığı ve konuşmaya etkilerinin neler olduğunun anlaşılması amaçlanmıştır.

Yöntem

Konuşma Analizi

Konuşma analizinin analitik bir araç olarak kimler tarafından ve ne amaçla geliştirildiğine değinmek bu çalışmada yöntem olarak seçildiği için önemli olacaktır. Konuşma analizi bir çalışma alanı, bir disiplin olarak 1960larda Harvey Sacks, Emanuel Schegloff, Gail Jefferson tarafından geliştirilmiştir (Goodwin ve Heritage, 1990). Konuşma analizi, doğal olarak meydana gelen konuşmalardaki ve sosyal etkileşimlerdeki süreçlerin, örüntülerin ve yapının analiz edilmesi ile ilgilenen nitel bir metodolojidir ve bu konuşmayla insanların nasıl eylem aldıklarını ve etraflarındaki dünyayı nasıl anlamlandırdıklarını çalışır (Madill, Widdicombe ve Barkham, 2001). Konuşma analizi bunu yaparken de tümevarımsal bir yöntem izler ve önceden belirlenmiş herhangi bir teoriyi reddeder (Nikolić, 2016). Dilin kendisini inceleyen dilbilimcilerden temel bir farklılık olarak konuşma analistleri için esas nokta dilin sosyal bir eylem içerisinde yer almasıdır ve dolayısıyla konuşma analistleri nasıl kullanıldığından bağımsız otonom bir sistem olarak dilden bahsedilemeyeceğini ifade ederler (Seedhouse, 2005). Buna ek olarak, konuşma analistleri, ne ve neden sorularından ziyade “nasıl” sorusuna odaklanırlar ve konuşmanın açılış ve kapanışı veya konuşma sırası gibi koordineli eylemler üretmek için etkileşimin nasıl kurulduğunu tanımlarlar (Peräkylä, 2004). Konuşma analizinin etkileşimi ve dili çalışırken ayırt edici üç özelliği vardır (Drew ve Heritage, 1992). Bunlardan ilki yukarıda da bahsedilen dilbilimden temel farkı olan eylem odaklılığıdır yani sosyal ve kurumsal eylemlerin etkileşim içerisinde nasıl icra edildiğidir. İkinci özellik

konuşma analizinin sözce dizilerinin adım adım incelenmesini gerektirmesidir çünkü konuşma tarafların birbirine eklemlediklerinin bir sonucudur. Üçüncü özellik ise konuşma analizinin amacının konuşmada ne olup bittiğine dair bir yorum dayatmak değil, konuşmacıların girdikleri diyalogu kendilerinin nasıl analiz ettiklerini ve sınıflandırdıklarını görmek olmasıdır.

Konuşma analistleri konuşmacıların doğru zamanda söz aldıklarını ve bunu kısa bir süre içerisinde yapabildiklerini varsayarlar. Onlara göre bir konuşmayı karşılıklı yürütmeyi mümkün kılan da bu konuşmanın zamanlamalarıdır (Sacks, Schegloff ve Jefferson, 1974; Jefferson, 2009). Buna karşın konuşma analistleri sessizliğin olma anlarının tesadüfi, kazara veya anlamsız olmadıklarını savunurlar (Nikolić, 2016). Konuşmalardaki duraklamalar, boşluklar ilginçtir çünkü bunlar ne tür bir etkileşimin davranışı kontrol ettiğine yönelik bir işaret verirler (Heldner ve Edlund, 2010).

Dilbilim literatüründe sessizlik (silence) ve duraklama (pause) kavramlarının birbirlerinin yerlerine -ve bazen aynı cümle içerisinde- kullanılıyor olmalarına rağmen (örn. Goffman, 1981; Crown ve Feldstein, 1985, aktaran Ephratt, 2008), konuşma analistleri sessizlikler arasında bir ayrıma gitmektedirler. Bu ayrım kişinin kendi konuşması içerisindeki sessizlikleri (intra-turn silences), konuşanlar arasında konuşma sırasının değiştiği anlardaki sessizliklerden (inter-turn silences) farklılaştırmaktadır. İlk tip sessizlikler duraklama (pauses) olarak da isimlendirilmektedir. Konuşmacılar arası olan sessizlikler ise boşluk (gap) ve zaman geçmeler (lapse) olarak tekrar ikiye bölünmektedir. Sacks, Schegloff, ve Jefferson (1974) duraklamalar, boşluk ve zaman geçmeler arasında bu tip bir sınıflandırmayı, konuşmada sessizliğin öncesinde ve sonrasında ne olduğunu ve sessizliğin algılanan uzunluğunu temel alarak yapmıştır. Ancak bu sınıflandırmada boşluk ve zaman geçmeler arasındaki ayrım açıkça belirtilmemiştir ve sözü edilen tek farklılık zaman geçmelerin süresi uzayan boşluklar olduğudur. O nedenle de konuşmacılar arası geçiş anlarında olan sessizlikler eğer sürenin uzaması özellikle önemli değilse boşluklar olarak analiz edilir (Nikolić, 2016). Konuşmacılar arası ve kısa süreli olarak tarif edilen boşluk, konuşma akışı içerisindeki duraklamalardır. Bu tip bir sessizlik her türlü etkileşimin doğal bir parçası olup çoğunlukla özel bir öneme sahip değildir. Konuşmanın yeniden başlatılincaya kadar durduğu daha uzun olan zaman geçirmeler ise çoğunlukla konunun kapatıldığı ve yeni bir konunun başlatıldığı zamanlarda, zaman zaman da aynı konunun yeniden başlatıldığı durumlarda olur. Konu değişikliği olması ve özellikle uzayan sessizlikler, boşluk ve zaman geçmeler arasındaki yeterince açık olmayan ayrımı biraz daha netleştirmek adına iyi birer rehberdirler (Richards, t.y.).

Konuşma analizinin, dilin mesleki uygulamaların temel aracı olduğu tıbbi görüşmeler, danışmanlıklar (Drew ve Heritage, 1992) ve psikoterapi görüşmeleri gibi çeşitli uzman-hasta

etkileşiminin olduğu alanlarda geniş çapta kullanılmakta olduğu literatürde de yer almaktadır (Peräkylä, Antaki, Vehviläinen ve Leudar, 2008). Konuşma analizinin eylem odaklılığı, konuşmanın eklemlenerek oluşturulduğu üzerine durması ve konuşmacılara pasif bir yaklaşım sergilememesi gibi özellikleri psikoterapi sürecinin doğasını çalışmak için bu analiz yöntemini kullanmayı uygun hale getirmektedir (Madill, Widdicombe ve Barkham, 2001).

Bu çalışmada, psikoterapi bağlamında hem hastanın kendi konuşması içerisinde ortaya çıkan hem de terapist ve hasta diyalogu arasında ortaya çıkan sessizlikler ele alınacaktır. Sessizliğin süresi eğer dikkate değer bir şekilde uzuyorsa incelenecek ancak sürenin uzamasından ziyade sessizliğin konuşmanın akışı içerisinde nasıl bir etkisi olduğu daha ön planda tutulacaktır.

Veri

Konuşma analizi için doğal akışında ilerleyen konuşmaların incelenmesi gerekmektedir (Nikolić, 2016). Konuşma analizinde veri, konuşmaların kaydedilmesi yoluyla elde edilir ve bu veri titizlikle analiz edilir.

Bu çalışma kapsamında, araştırmacının S. Hanım ile psikanalitik yönelimli bir yaklaşım benimseyerek süpervizyon altında yürüttüğü; yani araştırmacının aynı zamanda görüşmeleri yürüten terapist olduğu iki adet psikoterapi seansına ait ses kaydının deşifreleri konuşma analizi metodolojisi kullanılarak analiz edilmiştir. Toplamda 107 dakika süren bu ses kayıtları, S. Hanım ile 4 yıl boyunca yapılan 91 seanstan 61.ci ve 80.ci seanslara aittir. S. Hanım'ın terapiye geliş nedeni ve terapi süreci hakkındaki bilgiler aşağıda kısaca özetlenmiştir.

S. Hanım 20'li yaşlarının sonunda anne ve babasıyla yaşayan bekâr bir kişidir. S. Hanım'ın Ankara'daki bir üniversitenin yüksek lisans programını tamamlamak üzere olduğu bilinmektedir. S. Hanım ile yürütülen süreç S. Hanım'ın başka bir şehre gittiğini söylemesi nedeniyle devam ettirilmemiştir. S. Hanım'ın terapiye ilk başvuru nedeni özgüven eksikliği olarak bilinmektedir. Araştırmacıyla olan terapi süreci daha önceki terapistin kurumdan ayrılması nedeniyle bir transfer olarak başlamıştır ve yeni terapi sürecinde S. Hanım konuşmak istediği konuların dini konulardaki takıntıları ve temizlik takıntıları olduğunu belirtmiştir. Dini konulardaki takıntısını aklına Allah'a ettiği küfürlerin gelmesi ve bu küfürler nedeniyle içinde acaba inanmıyor muyum şeklinde bir şüphenin oluşması ve kendisini bu konuda suçlu hissettiği şeklinde açıklamıştır. Temizlik konusundaki takıntısıyla ilgili olarak ise S. Hanım lise yıllarında başlayan dışarıdan mikrop kapacağı düşüncesinin olduğunu bunun için de banyoda 2-3 saat gibi uzun süreler zaman geçirdiğini, ellerini sık sık yıkadığını belirtmiştir. Terapinin son 2,5- 3 yılında seanslara temizlik takıntıları ile ilgili şikâyet getirmeyen S. Hanım, din konusundaki takıntılarıyla ilgili ise hala sorun yaşadığını ifade

etmiştir. S. Hanım son seanslara doğru zaman zaman takıntıları yüzünden hayatında yolunda gitmeyen önemli konulara değinme fırsatının kalmadığını, iş ve eş bulmak gibi konularda bir girişiminin olmadığını, sosyal anlamda da girdiği ortamlarda yer edinemediğini, geleceğe dair oldukça karamsar hissettiğini, yaşadığı hayatın kendisini tatmin etmediğini dile getirmeye başlamıştır.

Prosedür

Çalışma kapsamında kullandığım ses kayıtları, terapist olarak S. Hanım ile doktora eğitimimin bir parçası olan stajım dâhilinde, süpervizyon altında gerçekleştirdiğim doğal akışında ilerleyen terapi seanslarına aittir. S. Hanım ile yapılan 91 görüşme içerisinde 61. ve 80. görüşme seansları analiz için seçilmiştir. Bunun nedeni, S. Hanım'ın seanslarda çoğunlukla sessizliğe/boşluğa yer vermeyen bir şekilde hızlı ve yoğun bir şekilde konuşurken, zaman zaman da "kitlendim" şeklinde ifade ettiği, konuşmasını durdurarak konuşulan konu ile ilgili kendisinin "doğru" bir zeminde ilerleyip ilerlemediğine yönelik sorgulamalarının olduğu, sessizleştiği anların bu seanslarda belirgin olarak yer alması olmuştur.

Eğitim amaçlı yapılan bu görüşmeler başlamadan önce S. Hanım'a yapılan görüşmelerin ses kayıtlarının alındığı, seans içerisinde elde edilen bilgilerin ileride çeşitli eğitim faaliyetlerinde gizlilik ilkesi koşullarına uyarak kullanılabilmesi açıklanmış ve bu bilgilerin yer aldığı Bilgi Paylaşımı Mutabakat Formu imzalatılmıştır. S. Hanım'ın kimliğine dair ayırt edici olabilecek olan bilgiler hem vaka özetinde hem de alıntılar verilirken gizlenmiştir.

Refleksivite

Nitel çalışmalarda araştırmacıların çalışılan konunun bir parçası oldukları ve aktif bir rolde oldukları düşünülmektedir. Araştırmacının kendisine dair bir takım farkındalıklarının olması ve bunları ifade etmesi *refleksivite* kavramı ile açıklanmaktadır (Palaganas, Sanchez, Molintas, Visitacion ve Caricativo, 2017). Bu çalışmada hem araştırmacı hem de araştırma kapsamındaki seansları yürüten terapist olarak refleksivite kavramı çerçevesinde terapi yönelimimi, eğitimimi, çalışmanın konusunu nasıl seçtiğimi anlatacağım.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde Klinik Psikoloji alanında doktora eğitimime devam etmekteyim ve eğitimim kapsamında süpervizyon altında terapi görüşmeleri yapmaktayım. Eğitimimin son 3,5 yılında Lacanyen Psikanaliz üzerine çalışmalar yürütmekteyim. Teorik yaklaşımında ve buna paralel olarak uygulamalarımda yaklaşımımı şekillendiren Lacan, psikanaliz için dilin kullanımının önemini vurgulayan ve bilinçdışının analizinin konuşması üzerinden çalışılması gerektiğini (örneğin dil sürçmeleri, eş sesli kelimeler, çift anlamlı

kelimeler gibi) savunan bir psikanalisttir (Hook, 2013). Lacan'ın sese (voice) olan vurgusu (Lagaay, 2008) ve buna ek olarak S. Hanım'ın önemli bir konu üzerinde konuşulduğunu düşündüğüm sırada sessizleşmesi ve zaman zaman da konuyu değiştirmesi, terapi anlarında ortaya çıkan sessizlikler konusunda beni bir araştırma yapmaya yöneltmiştir.

Analiz

Konuşma analizi metodolojisine ve çalışmanın konusuna uygun olacak şekilde sessizliğin kullanımının çalışılabileceği doğal akışı içerisinde kaydedilmiş olan iki psikoterapi seansına ait ses kayıtlarının deşifresi yapılmıştır. Konuşma analizinde yalnızca konuşmacıların ne söyledikleri değil aynı zamanda vurguları, sessizlikler, üst üste binen konuşmalar, söz kesmeler, tonlamalar ve konuşmaların hızları da not edilir (Nikolić, 2016). Metin üzerinde bu şekilde bir analiz yapılabilmesi için öncelikle Gail Jefferson (2004) tarafından geliştirilen kodlama sisteminden çalışmanın amacına uygun olan kodlamalar seçilmiştir (bkz. Ek). Daha sonra ses kayıtları dinlenirken deşifre edilen metin üzerine, konuşmacıların söylediklerinin üst üste bindiği yerlere, ses yüksekliğinde artış ve düşüş olan noktalara, sessizliklere, konuşmacının vurguladığı yerlere ve güldüğü yerlere kodlama sisteminden bu anlamlara gelen kodlamalar yerleştirilmiştir. Kodlaması yapılan deşifrelerin, hasta-terapist diyalogunda ortaya çıkan sessizliğin işlevini ve örüntüsünü gösteren kısımlarına ait alıntılar sonuçlar kısmında ele alınmıştır.

Sonuçlar

S. Hanım ile yürütülen psikoterapi seanslarına ait ses kayıtları konuşma analizi metodolojisi kullanılarak analiz edildikten sonra, konunun amacına uygun olacak şekilde sessizliklerin yer aldığı alıntılar aşağıda verilmiştir. Alıntılarda yer alan S harfi, S.Hanım'ın cümlelerini, T harfi ise terapistin cümlelerini belirtmek için kullanılmıştır.

Alıntı 1, Seans 80:

- 1 S: Benim kafamda (.) böyle birine âşık olup öyle evlenmek var birine âşık olucam
- 2 biri beni sevecek şu an en ihtiyacım olan şey de o yani **birinin beni artık sevmesini**
- 3 **istiyorum** ↓ **ben de birini seveyim** ↑ **ama yani bilmiyorum o sevilme ihtiyacı**
- 4 **çok fazla**
- 5 T: Ben de birini seveyim sonradan böyle ek gibi geliyor yani biri beni sevsin daha
- 6 mı ağır basıyor
- 7 S: **Daha ağır basıyor sanki** ↑ susamışım da su içmem lazım gibi yani çok
- 8 büyük bir ihtiyaçmış gibi hissediyorum Benim ihtiyacım olan şey birinin beni

- 9 sevmesi yani bilmiyorum **birazcık bencil bir bakış açısı galiba hani tek**
10 taraflı bir bakış açısı galiba ama ↓öyle
 11 T: Yani bencillikten değil de onu nasıl yürüteceğinizi düşünüyorum sadece sizi
 12 seven birisiyle olur mu?
 13 S: Olmaz yani benim de istediğim biri olmalı
 14 T: Sizin de yatırımınızın olması lazım
 15 S: **Tabi (0.3) öyle bir durum var bu hafta bunun üzerine konuşalım**
 16 [hadi] (gülüyor)
 17 T: [Konuşuyoruz] zaten (gülme)
 18 S: **Evet (gülme) diyecek şey bulamadım da hadi girelim** (gülme)

S. Hanım kendisinin romantik anlamda sevilmesine duyduğu ihtiyacı daha duygusal bir tonda ve sesini alçaltarak anlatırken bir yandan da bir çıkış yapıp ses tonunu yükselterek kendisinin de birisini sevmek istediğini söylemiştir ancak birisini sevmek istediğini söyledikten hemen sonra cümleye “ama” diyerek devam edip sevilme ihtiyacı yeniden tekrarlaması terapist tarafından seans içerisinde ikincil planda olan bir istek olarak değerlendirilmiş ve buna yönelik bir yorum yapılmıştır. Terapistin bu yorumu S. Hanım’ın sevilmeye dair olan ihtiyacı daha yüksek bir ses tonuyla dile getirmesiyle devam etmiştir. Kendisini suçlama eğilimi olduğu bilinen S. Hanım’ın sevilme ihtiyacının tek taraflı ve bencilce görülebileceğine dair ifadesi terapistin durumu bencillik olarak görmediğine yönelik sözleri ve yalnızca sevildiği bir ilişkinin nasıl olacağına dair sorgulamasıyla devam etmiştir. Burada her ne kadar S. Hanım tek taraflı bir ilişkinin uygun olmadığına yönelik terapist ile aynı noktada görünse ve ilişkiye kendisinin de bir yatırımda bulunması yönündeki yoruma terapisti onaylayacak şekilde “tabi” dese de sonrasında sessizleştiği görülmektedir (15. Satır). Sessizlikten sonra S. Hanım’ın yeni bir konu açıyormuş gibi yaparak konuşmaya bir müdahalesinin olması, gülmesi ve sonunda da diyecek bir şeyinin olmadığını belirtmesi nedeniyle o sessizliğin bir onay değil ret anlamına geldiği ve dahası konuşmayı aynı noktadan sürdürmeye dair isteksizliğinin bir işareti olduğu söylenebilir.

Aşağıda yer alan alıntıda (Alıntı 2, Seans 80) S. Hanım zaman zaman seanslarda bir erkek arkadaşının olmasına duyduğu ihtiyaçtan söz etmekte ancak evlilik konusunda hazır olup olmadığı konusundaki endişelerini sıklıkla dile getirmektedir. Bu alıntıda da S. Hanım’ın 1. satırdaki konuşmasının içerisinde duraksaması ve terapist araya girdikten sonra cümlesini devam ettirirken ilk başta söylediği evlenmeye hazır olmamak konusundaki kesin görüşünü evlenmeye hazır mıyım diye sorgulayarak ilerletmesi, 3. ve 4. satırlarda yer alan ifadelerinde “bilmiyorum”, “belki” ve “tereddüt” gibi kelimelerin yer alması buradaki duraklamaların kendi düşüncesinden emin olamaması ve bunu sorgulaması olarak düşünülmüştür. Bu konudaki

çelişkili düşüncelerinin (.) şeklinde belirtilen daha anlık duraklamalarına da yansımış olduğu ve aynı zamanda da S. Hanım'ın evlenme konusundaki fikirleri açısından değişmek istediğini ancak bunun kendisinde oluşturduğu kaygının getirmiş olduğu tereddütle de sessizleştiği düşünülmektedir. 11. Satırdaki ilk sessizlik ise Alıntı 1'de açıklanan sessizlik kullanımına benzer bir şekilde bu ikilemin yalnızca bir boyutuna değinen terapistin yorumuna yine onun söylediğini tekrar ederek kabul eder gibi görünüp bir karşı çıkış olarak değerlendirilebilir çünkü bu sessizliğin arkasından gelen ilk kelime “ama” olmuştur.

1 S: **Yani, evlenme kısmına asla hazır değilim (0.3) ama**

2 T: O sonraki [aşama]

3 S: **[Bilmiyorum] hazır mıyım açıkçası bilmiyorum (.)** aslında bunun üzerine de

4 düşündüm yani belki birazcık **tereddüt** ederim **ama (.) m (0.3)** kendimi nasıl diyim

5 akışına bırakabilirim gibi hissediyorum hani birazcık benim için heyecanlı bir adım olur

6 benim için **tereddüt ettiğim** bir adım olur (.) nasıl diyim hani ben geçen sene size

7 anlatmıştım ya tiyatroya gidecektim de sonradan son dakikada diyordum ya ben

8 gitmeyim geri döneyim diyordum yani belki öyle bir şey hissederim hani tam

9 başlayacağım zaman yani ↑ geri adım atayım gibi [hissederim]

10 T: [Korkup çekinmek] gibi

11 S: **Korkup çekinmek gibi evet m (0.5) ama** kendimi akışına bırakabilecek (.)

12 yani nasıl diyim (0.2) akışına bırakıp onu yaşarım gibi geliyor

S. Hanım aşağıdaki alıntıda ise (Alıntı 3, seans 80) kendisini üzen bir şey olduğunda onun etkisinin devam etmesi gerektiğini ancak kendisinde üzüntüyü unutması gibi bir durum olduğunu anlatırken daha sonra aslında seanslara gelmesinin de bu anlamda değerlendirilebileceğini söylemektedir. Sonrasında ise yine bu konuda bir tereddüt yaşadığını gösterir şekilde cümlesini “devam etmem için ne yapmam gerektiğini” diye sürdürürken fazla konuştuğuna ve düşüncelerinin çok yoğun geldiğine dair bir noktaya konuyu getirerek konuşmasını durdurmaktadır. Terapist S. Hanım'a neden “temiz” konuşamadığını hissettiğine yönelik soru sorduğunda ise 13. Satırda yer alan bir sessizlik anının ortaya çıktığı görülmektedir. Bu sessizliğin hemen devamında S. Hanım konuyu bıraktığı yere benzer şekilde kendisini anlatamıyormuş gibi hissettiğine yönelik bir ifade bulunmaktadır dolayısıyla bu sessizliğin de bir direnç anında ortaya çıktığı düşünülebilir. Terapistin burada konuyu S. Hanım'ın zorlandığı yere geri çekme girişimine 15. Satırda görüldüğü şekilde S. Hanım evet diyerek cevap verse de orada yine sessizleşip evet evet diye tekrar onay ifadeleri kullanması ve sonrasında hem zorlamıyorum hem de zorluyorum şeklinde birbirinin zıttı olan sözcükler kullanması konu hakkında çelişkili durumunu açıklamakta zorlandığını (Alıntı 2'deki 3. ve 4. Satırlarda yer alan sessizliklere benzer şekilde) ve terapistin düşüncesine katılmadığını

düşündürmüştür (Alıntı 1 ve Alıntı 2'nin 11. satırındaki sessizliklere benzer şekilde). S. Hanım'ın çok sıkıldığı zaman konuyu bir şekilde "boş vere" getirmesinin dini konularda da olduğunu ancak tam aynı şey olmadığını söylemesi üzerine, terapistin de bu benzerliği onaylayan bir söylemde bulunmasını konuşmada S. Hanım'ın evet diyerek sessizliği izlemektedir. Bu sessizlikten sonra terapistin boş ver ne demek diye sorması ve S. Hanım'ın bunu açıklamaya çalışarak devam etmesi 21. satırdaki sessizliğin S. Hanım'ın üzerinde düşünmek için kendisine bir alan oluşturduğunu düşündürmektedir. 38. satır ve özellikle diğer sessizliklere göre sürece uzun olan 52. satırdaki S. Hanım'ın romantik bir ilişkisi konusundaki beklentisini birisinin kendisine olan hisleri ve çabası üzerinden anlatırken terapist tarafından kendisinin rolünün ne olduğuna yönelik anlarda olduğu göze çarpmaktadır. Özellikle de 52. satırdaki boşluk S. Hanım'ın alıntıda da yer aldığı şekilde bir süre önce konuyu dini konuya bağlayınca kitlendiğini söylemesi ile devam etmiştir. Konuşmanın bu noktasında S. Hanım gülmüş, burnunun aktığını söylemiş ve terapistin sorduğu soruyu yinelemiştir. Bu sessizlikler S. Hanım'ın konudan uzaklaşmak istediğinin bir işareti olarak değerlendirilebilir.

- 1 S: Evet yani şöyle mı düşünüyorum üzülüyorum onunla ilgili sonra zaten olacağı
2 getiriyorum zaten olacağı getirince olmuyor (gülme) onu fark ediyorum bir süre
3 sonra ama o süreçte düşünmüyorum işte ↓ ne bileyim mı kendime dikkat etmiyorum
4 işte dediğim gibi bir mesafe hissediyorum erkeklere karşı o süreç içerisinde sonra ↑
5 bişey oluyo ben yine üzülüyorum ama benim yapım böyle aslında bunu da nasıl
6 değiştireceğim bir şeye üzülüyorum üzüldükten sonra onu unutuyorum yani yani ders
7 alıyorsunuz ya yaşadığınız bir şeyden onun etkisinin devam etmesi için nasıl deyim
8 aslında şu an geliyorum sizinle konuşuyorum bu da etkisinin bitmediğini gösteren bir
9 şey ama yani devam etmesi için ne yapmam gerektiğini birazcık fazla mı konuşuyorum
10 ya böyle çok ordan burdan saldırıyor gibi düşünceler gibi geldi de bana hani "temiz"
11 konuşamıyorum gibi geldi
12 T: Size bu hissi veren ne?
13 S: **İn hani (0.3) düzgün bir cümle içinde derdimi anlatamıyorum gibi geldi de**
14 T: Aslında anlatıyordunuz bastırıyorum diyordunuz üzüntü duyduğunuz şeyleri
15 S: **Evet (0.3) evet evet.** Zorluyorum yo zorlamıyorum kendimi bir şeyden sıkıntı
16 duyunca bir süre sonra aman boş vere geçiriyorum bu genelde aklıma gelen dini
17 sıkıntılarda da böyle oluyor ama ↑ aynı şey değil tabii ki de u genelde boş ver diyorum
18 bir şeye sıkılınca genelde sonrasında boş vere getiriyorum o yaşadığım sıkıntıyı ama
19 **T: Aslında benziyor yani dini konuda da çok sıkılıyorsunuz sonra boş**
20 **verle belki atlatıyorsunuz**
21 S: **Evet (0.4) m**

- 22 T: Boş ver ne demek?
- 23 S: Boş ver ne demek mı aman bırak olduğu gibi kalsın demek yani o da beni
24 sonradan tekrar üzecek bir şey
- 25 T: Boş ver demeye neden ihtiyaç duyuyorsunuz ki bu bir şekilde işinize de yaramış
26 bugüne kadar bir şeyleri [erteleyip
- 27 S: Boş ver dediğimde genelde] genelde konunun üstünden örnek gösterirsem boş ver
28 dediğimde bir gün böyle pat diye karşına çıkacak yani pat diye karşına çıkacak
29 demeyim de biri senin erkek arkadaşın olacak ve sen nasıl olduğuna şaşıracaksın diye
30 hani kendi istemeden sen istemeden nasıl diyim bir şeyleri zorlamadan olacak o diye
31 düşünüyorum ve bu beni rahatlatıyor ondan sonra ↑ ama o zaman boş ver üstüne
32 çok da şey yapmaya gerek yok (gülme) zaten kendim yapıp da nolcaksa hani kendi
33 kendine olacak bir şeymiş gibi düşünüyorum
- 34 T: Kendi kendine olması nasıl bir şey yani biri mi gelip ikna edecek gibi
35 düşünüyorsunuz ne olacak yani kendi kendine
- 36 S: Biri gelecek benden hoşlanacak ↓ bana çıkma teklif edecek ben de ↑ tamam diyem
(gülme)
- 37 T: Sizin pozisyonunuz, rolünüz ne yani buralarda? Pasifmiş gibi anlatıyorsunuz da
- 38 S: **Aynen biraz daha aynen benim rolüm ne burda (0.3) yani benim de**
39 **hoşlanmam** lazım neticede o kişiden
- 40 T: Biri gelecek o düzelticek gibi anlatımınızda siz yoksunuz
- 41 S: Evet daha çok kendim ↑ çaba göstermeyen kişi olarak şey yapıyorum doğru
42 diyorsunuz evet az önce dediğim gibi o boş ver mesela aslında tam oraya oturuyor
43 ↑ ben bir şeyleri boş veriyorum ayağıma geliyor böyle şey annem diyo ya “Armut
44 piş ağzıma düş” (gülme)
- 45 T: Anneniz size mi diyor?
- 46 S: Hı bana diyor. Diyor ki işte ben sana yapıyım sen otur yerinde onu da getireyim
47 armut piş ağzıma düş ↓ öyle diyo
- 48 T: Onu çağrıştırdı yani bu
- 49 S: Evet onu çağrıştırdı birazcık bazen çok tembel biri olabiliyorum
- 50 T: Tembellik gibi değil de neden sizin hisleriniz yokmuş ya da bir şey sizin
51 ayağınıza gelmeliymiş gibi bahsediyorsunuz? Sizin aktif rol alamamanızla ilgili şey ne?
- 52 S: **(0.6)**
- 53 **Şu anda ben bunları dini şeylere bağlayınca biraz kitlendim de ihihhi**
54 **(gülme) özür dilerim ↓ burnum aktı mı Allah'tan burda peçete var mı**
55 **benim rolümü sormuştunuz değil mi**

Ahntı 4, Seans 61:

- 1 T: Zorlukla ilgili bir takıntım var diyorsunuz o ne demek?

2 S: Hıhı. O ne demek. Ya hani ben size dedim ya ↓ gerçi az önce ne demek olduğunu
3 söyleyecektim **unuttum hani daha güzel bir açıklamam vardı** ama (0.4)

4 unuttum şu an her neyse ↑ ben mesela birlikte çalıştığım hoca benim için bi zorluktu o
5 hocanın yanına gidip çalışmak istemek benim için (0.3) aşırı derecede saçma bir
6 şekilde yapılan zor bir şeydi.

7 T: Hıhı.

8 S: Ve ben gittim o aşırı zor olduğu için gittim onu seçtim işte ne bileyim (0.4)

9 hayatımda çoğu zaman zor olan yolu seçiyorum mesela bir ara buraya gelmek çok zor
10 gelmişti bana ama inadına, inadına geldim buraya halbuki o ara yani vücu yani benim
11 kalbim bana dayanamıyorum yani şu an bi nefes alman lazım yani bi gitmesen ama çok
12 kaytarıyordum o aralar ↓ ondan hani size karşı da kötü çok kötü hissediyordum
13 sorumsuz hissettiğimden dolayı ı ondan dolayı geliyordum ama ↑ mesela o beni çok
14 zorluyordu o an ama mesela o an bi (.) nefes almak istiyordum bi kafamı dinlemek
15 istiyordum hani kendimi (0.3) hatta şey diyordum bir ara şey diye düşündüm ben
16 kendime yani zorluk konusunda güvenmiyorum yani gitcem ı bana ızdırap verecek bir
17 iş de olsa en zor işi bulucam o işi yapıcım sonra bir süre sonra fark etcem bir bakıcım
18 gitmişim en zor işi seçmişim kendimi cehenneme sokmuşum kendimi fark etmeden
19 yani hep böyle en yukarıdaki en zor şeymiş gibi düşünüyorum ve onun peşinden
20 koşuyorum **şimdi başladığımız yerden ka kaydım neden mi zoru seçiyorsun**
21 **demiştiniz** yoksa zor şey ne demek mi demiştiniz?

22 T: Öyle demiştin ikincisi gibi zor ne demek?

23 S: **Zorluk ne demek peki birazcık uygun örnek verebildim mi?** Hani şu an
24 düşününce pek ↓ de (.)

25 T: Şu an niye kendinizi öyle sorguluyorsunuz?

26 **S: (0.6) Yani konudan kaydım mı birazcık diye düşündüm de (0.3)**

27 T: Böyle hissettiren ne ama? Hani mesela dikkatinizi dağıtıyorum diyorsunuz
28 (.) konudan kayıyorum mu diyorsunuz (.) kendinize bir dönüyorsunuz ya aralarda

29 S: Haha

30 T: Ne oluyor oralarda?

31 S: Şey ııı **(0.4) hani (0.6) doğru aktarmak istiyorum kendimi size karşı**

32 galiba hani her şeyi **mükemmel aktarmak istiyorum** galiba hani önemli
33 gördüğüm için herhalde

S. Hanım, bu alıntıda zor olanı seçmek konusundaki deneyimlerini aktarırken fark etmeden kendisine ızdırap veren şeyleri seçtiğini, zor şeylerin peşinden koştuğunu anlattığı sırada 20. satırda görülen şekilde kendisinin konuşmanın başladığı yerden kaydığına yönelik bir ifade kullanmıştır. Bu noktadan sonra S. Hanım'ın sonra konuşmasında 26. ve 28. satırlardaki gibi boşluk ve duraklamaların olmaya başladığı görülmektedir. Bu alıntıda dikkat

çeken nokta hastanın terapistin sorduğu soruya doğru yanıt verip vermediğini ve verdiği örneklerin uygun olup olmadığını sorgulaması, konudan kayıyormuş gibi hissettiğini söylemesi, terapistin de o duraklama anlarını sorguladığında S. Hanım'dan terapistine her şeyi mükemmel anlatmak istemesi şeklinde bir cevap almasıdır. Özellikle de 3. ve 31. satırdaki sessizliklerin terapistin beklentisine ve genel olarak da kendisiyle ilgili vermek istediği izlenime “uygun” şekilde cevap verebilme amaçlı bir duraklama anı olduğu düşünülmüştür. Bu sessizliklerin konuşulan konuyu kesme ve anlattığı konudan uzaklaşma özelliklerinden dolayı dirence işaret ettikleri söylenebilir.

S. Hanım aşağıdaki alıntıda (Alıntı 5, Seans 61) dini sorgulamalarının vesveseden takıntıya nasıl dönüştüğü hakkında konuşurken vesvesenin tanımını yapmadan önce duraksamıştır daha sonra da vesvesenin inanan insanın aklına gelebilecek bir şey olduğunu söylemiştir. Vesvese konusundaki bu bilgiyi kimden öğrendiğini de anlatırken duraksamıştır. Önce Kur'an kursundaki kişilerin dediğini, sonra annesinin ve babasının da böyle söylediklerini ondan sonra da inancını sorgulamaya başladığını anlatmıştır. 13.cü ve 15.ci satır aralarındaki konuşmada sessizliklerle beraber iniş çıkışların olması S. Hanım'ın vesvesenin inancını sorgulamasıyla olan bağlantısını kurmakta zorlandığını, bu anlarda kendisinden emin olmayarak konuştuğunu düşündürmüştür. Sonrasında vesvese diyen insanların kendisini anlamadıklarını hissettiğini söylemesi, babasının da aklına gelen benzer düşüncelerinin olmasını vesveseye değil de bir öfkeden dolayı olduğunu söylemesi bu durumu destekler görünmektedir. S. Hanım 26.cı satırda babasının aklına dini küfürleri gelmesine benzer bir durum yaşadığını söylemesiyle ilgili konuşurken, bunun kendisine pek etki etmediğini söyleyip duraksadıktan sonra gerçi diye devam edip babasının başına da geldiğine gerçekten inandığını söyleyip yine duraksamıştır. Burada 26. satırdaki sessizliğin S. Hanım'ın söylediğini değiştirmek için bir girişimde bulunulmadan önceki ana, 28. satırdaki sessizliğin ise söylediğini daha fazla destekleme ihtiyacı duyduğu andan öncesine denk geldiği söylenebilir. S. Hanım babasının başına gelen durumun öfkeden kaynaklı olduğunu düşündüğünü söylediğinde terapist neden böyle düşündüğünü sormuştur. S. Hanım bu soruyu neden öfkeden dolayı küfür mü ediyorum diyerek kendisine çevirmiştir. Sonrasındaki duraklamaların ise aklına gelen küfürlerin nedeninin vesvese değil de Allah'a duyduğu kızgınlıktan olduğunu söylemesiyle ilgili olduğu, yani kendisinin kabullenmekte zorlandığı bir durumun açığa çıkmış olmasından dolayı konuşmakta zorlandığı ve sessizleştiği düşünülmüştür. Alıntıda diyalogdan sonra, S. Hanım öfkeden dolayı küfür ettiğini söylemesinin kendisini huzursuz hissettirdiğini çünkü bunun Allah'a isteyerek küfür etmesi anlamına geldiğini belirtmiştir. S. Hanım'ın seanslarda ayrıca Allah'a küfür etmeyi herkesin yaşayabileceği bir şey olarak düşünmek istediğine dair söylemlerinin olduğu da bilinmektedir.

- 1 T: Vesveseden takıntıya dönüşme olayını konuşuyorduk.
- 2 S: **Vesvese bence yani (0.8)** başta ıı vesvese olduğunu tamamen kabul ediyordum ama
3 ondan sonra kendi inancımı sorgulamaya başladım acaba sen gerçekten inanıyor
4 musun şimdi şey diyorlardı gittiğim herkes diyodu ki vesvese inanan insanın aklına gelir
5 ondan sonra ben inancımı sorgulamaya başladım zaten inanıyor muyum inanmıyor
6 muyum acaba diye.
- 7 T: Nasıl yani?
- 8 S: Şimdi Allah'a inanan insanın aklına vesvese [gelir diyorlardı].
- 9 T: [Kim diyordu]?
- 10 S: **Ben küçükken (0.4) şey Kur'an kursu (.)** Kur'an kursuna gittim okuyabilmek
11 için işte ordaki kişilere soruyordum bu aklıma gelen şeyleri onlar diyordu sonra bir tane
12 bir yer daha vardı orda da **Kur'an kursuna gitmişim orda bir tane imam vardı**
13 ona sormuştum o da aynısı söylemişti hani ↑ **anneme konuştuğumda da annem**
14 **aynısını söylüyordu babama söylediğimde de babam aynısını** ↓ söylüyordu
15 hepsi şey diyordu yani çok **inanan insanın aklına zaten vesvese gelir** ↓ **diyordu** ↑
16 ondan sonra ben inancımı sorgulamaya başladım. **İnancımı sorgulamak başta (0.4)**
17 **olmayan** bir şeydi başta yoktu
- 18 T: Ama onlar çok inanana gelir bu diyo (.) siz niye inancınızı orda sorguluyorsunuz?
- 19 S: Ben şeyden dolayı sorguluyorum acaba hani (.) acaba ben inanmıyo mu
20 inanmıyorum da o zaman ondan dolayı mı bu küfürler geliyor hani (.) b seçeneği
21 acaba inanmıyorum da ondan mı
- 22 T: Onların o dedikleri seçenek niye sizi diğer başka bir seçeneğe götürüyor?
- 23 S: Ne bileyim beni anlamıyorlarmış ben çok yalnızmışım gibi hissediyordum hani tek
24 hissediyordum kendimi dünyada benden başka hiç kimsede böyle bir sıkıntı yoktur
25 ondan hiç biri beni anlayamaz diye düşünüyordum ondan, söyledikleri pek de etki
26 **etmiyordu bana (0.5) gerçi hala bazen öyle arada düşünüyorum** bi bi ara
27 babam mesela bana dedi ki S. (.) en son konuştuğumuzda bu konuları dedi ki S. benim
28 de başıma geliyordu dedi **o zaman gerçekten inandım (0.5)** yani çünkü öncesinde
29 annem de söylemişti demişti ki babam mesela gençken babam da Allah'a küfrediyormuş
30 (.) hani bir şey olduğu zaman Allah'a ↓ küfrediyormuş dedi işte ben bunu birazcık
31 vesvese değil de şey olarak algıladım ↑ bi öfkeden dolayı hani bir şey yaşamışlıktan
32 dolayı böyle hani bir öfke durumu (.) ondan sonra babam işte konuştuğumuzda S. bak
33 gerçekten benim de başıma geliyordu deyince ben gerçekten babama inandım [çünkü]
- 34 T: **[Siz niye] öfkeden dolayı olduğunu düşündünüz?**
- 35 S: **Ben niye öfkeden dolayı küfür mü ediyorum?**
- 36 T: Yani siz böyle düşündüm dediniz ya.
- 37 S: Şimdi ıı ↓ tam anlamadım ama şimdi ↑ babam ıı öfkeden kitlendim azcık galiba
38 (gülümseyerek konuşuyor) kafam karıştı çünkü. [İı şimdi]

- 39 T: [Ne kafanızı] karıştırdı?
 40 S: Şimdi ben ın küfürlerin (.) bi süre sonra **vesveseden değil de benim Allah'a karşı**
 41 **hissettiğim kızgınlıktan dolayı (0.3)** söylediğim şeyler olduğunu düşünmeye
 42 başladım hani **Allah'a kızıyorum isyan ediyorum ondan dolayı küfrediyorum**
 43 **diye (0.4)** [düşünmeye]
 44 T: [Ne zaman] böyle düşünmeye başladınız?
 45 S: İşte bu ODTÜ'ye yeni başladığım zamanlardı sanırım o zaman terapistle gitmeye
 46 başladım şey terapist diyor psikyatrist o zaman gitmeye başladım o zaman zaten
 47 antidepresan içmeye başladım **işte (0.4) ın (0.5) ↑ ne diyordum ya kitlendim**
 48 lütfen yardım edin bana hatırlatın vallahi kitlendim (gülme)

Tartışma

Terapi seansında terapistin sessizliğinden ziyade hastanın sessizliğine odaklanılarak sessizliğin nasıl kullanıldığını araştıran bu çalışma kapsamında araştırmacı aynı zamanda da terapisti olduğu S. Hanım'la yürüttüğü seanslardan iki tanesini incelemiştir. Ses kayıtlarının analizleri sonucunda terapist-hasta diyalogunda hastanın sessizliğe çeşitli durumlarda başvurduğu görülmüştür. Bu durumlar; hastanın terapi sürecinde ele alınan konuyu değiştirmesi ve bu konu ile ilgili bir direnç geliştirmesi, düşünmek için kendine bir alan oluşturması, terapistin yorumunu onaylamaması, çelişkili düşüncelerinden bahsetmesi, kendisinden beklenen şekilde ya da olmak istediği kişi gibi görünmeye çalışması ve kendisinin kabul etmekte zorlandığı bir durumun ortaya çıkması olarak gözlemlenmiştir. Sessizliğin bu şekilde seans içerisindeki çeşitli kullanımları ilgili literatür çerçevesinde aşağıda tartışılmıştır.

Psikanalist Jacques Lacan (1977) konuşmayı psikanalizin bağılamı ve tek aracı olarak görmekte ve analistlere diyalogu sürdürmeleri için ellerinden geleni yapmaları konusunda tavsiyede bulunmaktadır. Bu nedenle ilk bakışta sessizliğin psikoterapi sürecine bir engel olarak düşünülmesi mümkündür. Aslında psikanaliz klinik açıdan sessizliğe ya bir semptom ya da terapi sürecini bölen ya da durduran bir şey olarak yaklaşmaktadır (Lacan, 1977). Bu çalışmada da S. Hanım'ın ele alınan konuyu sessizlik ile bozarak sonrasında değiştirip devam ettirmemesi ve "kitlendim" diyerek konuşamamaya başlaması direnç olarak yorumlanmıştır.

Psikanalitik teoride sessizlik yalnızca bir direnç olarak ele alınmamaktadır. Örneğin Kelly (1955) sessizliğin kişinin kendisini kaplayan ikili sözlü düşünme sisteminden bitkin düşüp gelişimsel olarak erken dönem sözsüz düşünme sürecine adaptif bir gerileme olduğunu ifade etmektedir. Bu çerçevede seanslarda S. Hanım'ın düşünmek için kendisine bir alan oluşturması olarak yorumlanan sessizliğini, düşünce sürecinden bir süreliğine çıkış olarak ve kişinin kendisini rahatlatacağı bir yere gerilemek olarak yorumlamak da mümkündür. S.

Hanım'ın seanslarda zaman zaman kendisini istila eden düşüncelerden, bunları aktarmaya çalışmaktan yorulduğuna dair söylemlerinin de olduğu bilinmektedir. S. Hanım tarafından sessizliğin terapistin yorumuna sözlü bir şekilde "hayır" demek yerine de kullanıldığı gözlemlenmiştir. Terapistin yorumuna katılmadığına yönelik açık bir ifade kullanmayan S. Hanım, bu tip bir yorumdan sonra sessizleşmektedir ve bu sessizlik yorumun kabul edilmediğinin anlaşıldığı ifadelerle bozulmaktadır. Psikanalist Balint (1955) terapide sessizliğin iki türden anlama gelebileceğini ve bu anlamlardan birisinin şüphe, düşmanlık, ret ve saldırganlık içeren sessizlik olduğunu, diğer sessizliğin ise uyum, sükûnet ve kabul içeren sessizlik olduğunu öne sürmüştür (aktaran Harvey, 2008). Sessizliğin ret anlamında kullanılmasının bu şekilde olumsuz anlamda kullanılmasının yanı sıra kültürel bir bağlamı da olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır (Neuliep, 2017). Hasegawa ve Gudykunst (1998) tarafından yapılan bir araştırmada kültürün sessizliğin anlamını ve kullanımını etkilediği ortaya konmuştur. Japon kültürünü ve Amerikan kültürünü sessizliğin kullanımı açısından karşılaştıran araştırmacılar Japon kültüründe doğrudanlıktan ya da bir ricaya açık bir şekilde hayır demekten kaçınmak için sessizliğin kullanıldığını ifade etmişlerdir. Bu araştırma kapsamında ele alınan seanslarda yer alan hasta ve terapistin de doğu kültürüne yakın olan Türkiye kültürü içerisinde yetişen kişiler olduğu düşünüldüğünde, S. Hanım'ın da sessizlikten sonra aslında terapistin yorumunu kabul etmediğine dair ifadeleri yer alsada, örneğin; "evet ama" diyerek terapistin söylediğine katılmayan bir yerden konuşması gibi, terapiste doğrudan hayır demek yerine kültürel olarak daha çok kabul gören sessizliği kullandığı söylenebilir. Sessizliğin S. Hanım tarafından kullanıldığı diğer iki alanın çelişkili düşüncelerinden konuşurken ve kendisinin de kabul etmekte zorlandığı bir durum ortaya çıktığında olduğu gözlemlenmiştir. Bu iki kullanımdaki sessizliklerin birbirine benzer bir yerden temel aldığı düşünülmektedir. Kişinin çelişkiye düştüğü anlarda yaşadığı zorluğun kendisinde kabul edemediği tarafla ilgili olduğu psikanalitik kavramlardan "çatışma" (conflict) ile açıklanabilir (Smith, 2003). Bu kavram kişinin kendisinde kabul edemediği taraflarını bastırıldığını ancak bunun bir şekilde kendisinde var olmaya devam ettiğini açıklamaktadır (Shedler, 2005). Levitt'in (2001) çalışmasında bir kategori olarak belirttiği kişinin duygusal bir deneyim yaşadığı ya da duygusuyla bir bağ yaşayacağı süreçte olması anlarında yaşadığı duygusal (emotional) sessizlik, çalışmada ortaya çıkan bu iki sessizliğe benzemektedir. Bununla birlikte kişinin kendisinde barındırdığı özelliklerin farkına varmasının yalnızca duygusal değil aynı zamanda düşünsel bir boyutu da olduğu ve böyle anların kişiyi sessizleştirdiği söylenebilir. Kişinin çelişkili durumlardan bahsederken ve kabul etmekte zorlandığı bir yönünden konuşurken sessizleşmesinin birbirinden tamamen ayrı iki ayrı boyut olmadığı ifade edilen benzerlikler nedeniyle düşünülmektedir.

Son olarak S. Hanım'ın kendisinden beklenen ya da olmak istediği birisi gibi olmaya çalıştığına işaret eden cümleleri ifade ederken sessizleşmesi yine Levitt'in (2001) bir kategori olarak belirttiği kişinin o andaki fikirlerini veya hissettiği durum için doğru sözcükleri, ifadeyi, ya da nitelendirmeyi seçmeye çalıştığı dışavurumsal (expressive) sessizlik ile benzer görülmektedir. Levitt'ten farklı olarak ise bu sessizliğin verim artırıcı olmadığı aksine konuşmayı dağıtan bir sonucu olduğu gözlemlenmektedir. Sessizliğin kişilerarası bir etkileşimde, dinleyen (ya da alıcı) ile ilişkili olarak ortaya çıktığı en açık olarak bu sessizlikte ortaya çıkmıştır.

Terapist-hasta diyalogu içerisinde ortaya çıkan S. Hanım'ın sessizliklerinin işlevlerinin neler olduğu ses kayıtlarının analizi üzerinden yukarıda tartışılmıştır. Bunlara ek olarak konuşma analistleri tarafından konuşma içerisindeki sessizlik (intra-turn silences) ve konuşanlar arası konuşma sırasının değiştiği anlardaki sessizlik (inter-turn silences) olarak yapılan ayırım açısından da ses kayıtlarını incelemek mümkündür. Bu açıdan bakıldığında çoğunlukla S. Hanım'ın kendi konuşmasının içerisinde sessizliklerin yani duraklamaların olduğu, yalnızca 3. alıntıda 52. satırda ve 4. alıntıda ise 26. satırda terapistten sonra bir sessizlik olduğu görülmektedir. Bu sessizlik süre olarak çok uzun olmadığı düşünülerek boşluk olarak değerlendirilmiştir. Bu ayırımla ilgili olarak analizlerde fark edilen S. Hanım'ın zaman zaman terapistin söylediğini aynı şekilde tekrar ettikten sonra ya da yalnızca "evet" ya da "ı hani" gibi kısa bir geçiş yaptıktan sonra sessizleşmesi olmuştur. Hastanın doğrudan geçiş anlarında sessizleşmek yerine araya çeşitli ifadeler koyduktan sonra sessizleşmesi bu ayırımın terapi içerisinde bir karşılığı olup olmadığını çalışılmasının gerekli olabileceğini göstermektedir.

Sonuç olarak, bu çalışma verileri değerlendirildiğinde sessizliğin tek boyutta ele alınabilecek bir kavram olmadığı, farklı işlevlerinin olduğu ve sessizliğin kavram olarak konuşma içerisinde konuşan ve dinleyen arasındaki ilişkiden, kişinin kendi dinamiklerinden, bağlamdan ve hatta kültürel etmenlerden bağımsız olarak ele alınamayacağı söylenebilir.

Kaynakça

- Drew, P., & Heritage, J. C. (1992). Analyzing talk at work: An introduction. P. Drew and J. C. Heritage (Ed.), *Talk at work: Interaction in institutional settings* içinde (ss. 3-65). Cambridge: Cambridge University Press.
- Ephratt, M. (2008). The functions of silence. *Journal of Pragmatics*, 40(11), 1909-1938. doi:10.1016/j.pragma.2008.03.009
- Gale, J., & Sanchez, B. (2005). The meaning and function of silence in psychotherapy with particular reference to a therapeutic community treatment programme. *Psychoanalytic Psychotherapy*, 19(3), 205-220. doi:10.1080/02668730500238218
- Goodwin, C., & Heritage, J. (1990). Conversation analysis. *Annual Review of Anthropology*, 19(1), 283-307. Erişim adresi: <https://www.jstor.org/stable/2155967>
- Harvey, L. (2008, Ocak). *Silence in practice*. Association for Cognitive Analytic Therapy (ACAT) Konferansında sunulan çalıştay. Erişim adresi: https://www.acat.me.uk/reformulation.php?issue_id=7&article_id=100
- Hasegawa, T., & Gudykunst, W. B. (1998). Silence in Japan and the United States. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 29(5), 668-684. doi:10.1177/0022022198295005
- Heldner, M., & Edlund, J. (2010). Pauses, gaps and overlaps in conversations. *Journal of Phonetics*, 38(4), 555-568. doi:10.1016/j.wocn.2010.08.002
- Hook, D. (2013). Tracking the Lacanian unconscious in language. *Psychodynamic Practice*, 19(1), 38-54. doi: 10.1080/14753634.2013.750094
- Jefferson, G. (2004). Glossary of transcript symbols with an introduction. G. H. Lerner (Ed.), *Conversation analysis: Studies from the first generation* içinde (ss. 13-31). John Benjamins Publishing.
- Jefferson, G. (2009). A case of precision timing in ordinary conversation: overlapped tag-positioned address terms in closing sequences. *Semiotica*, 9(1), 47-96. doi:10.1515/semi.1973.9.1.47
- Kelly, G. (1955). *Personal construct psychology*. New York: Norton.
- Lacan, J. (1977). *Écrits: A selection* (A. Sheridan Çev.). New York: Norton.
- Lagaay, A. (2008). Between Sound and Silence: Voice in the History of Psychoanalysis. *Episteme*, 1(1), 53-62.
- Levitt, H. M. (1998). *Silence in Psychotherapy: The meaning and function of pauses* (Doktora tezi). Erişim adresi: http://www.collectionscanada.gc.ca/obj/s4/f2/dsk2/tape15/PQDD_0014/NQ33540.pdf
- Levitt, H. M. (2001). Sounds of silence in psychotherapy: The categorization of clients' pauses. *Psychotherapy Research*, 11(3), 295-309. doi: 10.1093/ptr/11.3.295
- Madill, A., Widdicombe, S., & Barkham, M. (2001). The potential of conversation analysis for psychotherapy research. *The Counseling Psychologist*, 29(3), 413-434. doi:10.1177/0011000001293006
- Neuliep, J. W. (2017). *Intercultural communication: A contextual approach*. Sage Publications.

- Nikolić, M. (2016). *The functions of silence in confrontational discourse. Sic: A Journal of Literature, Culture and Literary Translation*, 7(1), 1-20. doi: 10.15291/SIC/1.7.LC.6
- Palaganas, E. C., Sanchez, M. C., Molintas, M., Visitacion, P., & Caricativo, R. D. (2017). Reflexivity in qualitative research. *The Qualitative Report*, 22(2), 426-438. Erişim adresi: <https://nsuworks.nova.edu/tqr/vol22/iss2/5>
- Peräkylä, A., Antaki, C., Vehviläinen, S., & Leudar, I. (Ed.). (2008). *Conversation analysis and psychotherapy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Peräkylä, A. (2004). Making links in psychoanalytic interpretations: A conversation analytical perspective. *Psychotherapy Research*, 14(3), 289-307. doi:10.1093/ptr/kph026
- Richards, K. (t.y.). *Spoken English: Conversation Analysis* [PDF]. Erişim adresi: https://warwick.ac.uk/fac/soc/al/repository/staff/richardskeith/se3lecturenotesrichards_k/
- Sacks, H., Schegloff, E. A., & Jefferson, G. (1974). A simple systematic for the organisation of turn taking in conversation. *Language*, 50(4), 696-735. doi:10.2307/412243
- Seedhouse, P. (2005). Conversation analysis and language learning. *Language Teaching*, 38(4), 165-187. doi:10.1017/S0261444805003010
- Shedler, J. (2005). *That was then, this is now: Psychoanalytic psychotherapy for the rest of us*. Erişim adresi: <http://www.apsa.org/sites/default/files/ShedlerThatwasthenthisisnow%28R6%29.pdf>
- Smith, H. F. (2003). Conceptions of conflict in psychoanalytic theory and practice. *The Psychoanalytic Quarterly*, 72(1), 49-96.
- Tannen, D. (1985). Silence: Anything but. D. Tannen & M. Saville-Troike (Ed.), *Perspectives on silence* içinde (ss. 93–111). Norwood, N.J. : Ablex Publication.

Ek-1

Jefferson'un Kodlama Sisteminden Çalışma Kapsamında Kullanılan İşaretler

[iki konuşmacının söylediklerinin çakışmaya başladığı nokta
]	iki konuşmacının söylediklerinin çakışmasının sona erdiği nokta
↑	ses yüksekliğinde artış
↓	ses yüksekliğinde düşüş
(.)	anlık duraklama
(0.3)	ölçülebilen durma süreleri
<u>kelime</u>	konuşmacının vurgu yaptığı kelime
(gülme)	konuşmacının güldüğü yerler
kelime/cümle	analiz için önemli olan bölümler

Analyzing Silence in Psychoanalytically Oriented Psychotherapy Sessions with Conversation Analysis

Summary

Accepting that silence is an integral part of every conversation has opened up a field to study when these silences appeared and whether they have any meaning or not. Although silence was initially treated as a homogenous notion in the psychotherapy literature (Frankel et al., 2005) , it has been defined as an indicator of different processes of communication by different theoretical approaches such as a transference struggle (Fliess, 1949), emotional adjustment (Gendlin, 1996), the necessity of cognitive functioning (Perfetti & Bertuccelli-Papi, 1985), regression (Winnicott, 1965), the expression of anger (Zelig, 1961), the trust and rapport established with the therapist (Trad, 1993) or therapeutic resistance (Freud, 1912; Reik, 1926) (as cited in Levitt, 2001).

Considering the theoretical diversity of the place of silence in psychotherapy, in this study how silence is used by the patient in the therapy sessions and how it is functioning, how it emerges in the therapist-patient dialogue, whether there is any pattern, and how it affected the conversation have been studied. For this purpose, the tape recordings of two psychotherapy sessions in which the therapist had a psychoanalytic approach and take supervisions for that sessions were analyzed using conversation analysis methodology. In these sessions, the therapist was also the researcher of the current study and the patient was Miss S. who came to therapy due to her low self-confidence and her obsessions. Conversation analysis is a qualitative methodology that deals with the analysis of processes, patterns, and structure in naturally occurring conversations and social interactions. Conversation analysts study how people are taking action and how they make sense of the world around them in those conversations (Madill, Widdicombe, & Barkham, 2001). Since conversation analysis focuses on actions, emphasizes the articulation of speech, and does not have a passive understanding towards speakers, it is appropriate to use this methodology to study the nature of the psychotherapy process (Madill, Widdicombe, & Barkham, 2001).

The analyses of the tape recordings illustrated that Miss S. used silences when she does not approve the therapist's interpretation, when she talks her own contradictory thoughts, while she changes the topic discussed in the therapy process and there is a resistance about that topic, when she wants to create a space for thinking, when she tries to be like someone as expected from her or someone she wants to be and when something appears that she has difficulty to accept.

As a consequence, when the results of the study are evaluated, it can be said that silence

is not a notion that can be reduced into only one dimension, in fact, it has different functions and cannot be considered independently from the relation between the speaker and the listeners in the conversation, the speaker's own dynamics, the context, and even cultural factors.